

A. Olszewski

Przegląd piśmiennictwa polskiego z zakresu historii sztuki za okres od 1951 do 1954 r. : ciąg dalszy

Ochrona Zabytków 9/4 (35), 267-276

1956

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

2. Zabezpieczenie odpowiednich kredytów, środków materiałowych i wykonawstwa, które umożliwią zatrzymanie procesu dewastacji.

3. Reorganizacja służby konserwatorskiej, która stworzy odpowiednie warunki do wykonania tych zwiększonych zadań.

4. Opracowanie przez Ministerstwo Kultury i Sztuki w porozumieniu z Komitetem do Spraw Urbanistyki i Architektury zasad dla odbudowy i rekonstrukcji miast zabytkowych w Polsce.

5. Przeprowadzenie szeroko zakrojonej akcji inwentaryzacji zabytków w Polsce ze szczególnym uwzględnieniem pilności potrzeb Ziemi Zachodnich.

6. W celu jak najlepszego przygotowania kadr służby konserwatorskiej i dla zabezpieczenia wykonania większego zakresu jej zadań należy utrzymać istniejące w Toruniu i stworzyć nowe studia konserwatorskie przy Wydziałach Architektury Politechnik oraz Zakładach Historii Sztuki na Uniwersytetach. Ponadto wskazanym byłoby powołanie Instytutu Ochrony Zabytków, który w skoncentrował prace naukowo-badawcze w zakresie problematyki konserwatorskiej".

K. Sasaki

KONFERENCJA URBANISTYCZNA W ERFURCIE (NRD)

Konferencja naukowa poświęcona urbanistyce historycznej i ochronie zabytków urbanistycznych, zorganizowana przez Instytut Teorii i Historii Architektury Niemieckiej Akademii Architektury, Zakład Teorii i Historii Architektury PAN i odpowiednie zakłady Czechosłowackiej Akademii Nauk oraz Słowackiej Akademii Nauk odbyła się w dniach 16—19.X. 1956 r. w Erfurcie (NRD). W konferencji tej uczestniczył też znany urbanista szwajcarski prof. dr E. Egli, znany radziecki historyk urbanistyki prof. I. N. Bunin oraz urbanisci węgierscy. Nie przybył ze względu na zły stan zdrowia nestor urbanistyki historycznej, znakomity historyk sztuki prof. A. E. Brinckmann (Kolonja, NRF).

Urbanistyka historyczna była reprezentowana przez referat prof. Egli „Zakładanie miast na przedpolu stepów”, obejmujący szeroki zakres chronologiczny (od starożytności) i terytorialny (w poprzek Azji).

O najnowsze badania i odkrycia archeologiczne były oparte syntetyczne, nowe ujęcia rozwoju przestrzennego miast wczesnofeudalnych: prof. dr K. Dziewońskiego (Warszawa) „Zagadnienie średniowiecznego rozwoju miast w Polsce” i inż. K. Junghanna (Berlin, NRD) „Wczesnośredniowieczna urbanistyka Niemiec”. Jeden z organizatorów konferencji prof. dr

W. Ostrowski wraz ze swymi współpracownikami z. prof. mgr W. Trzebińskim oraz z. prof. mgr inż. T. Szaferem mówili o metodzie badań urbanistyczno-historycznej. (I — Metodologia, II — Metodyka). Do tej grupy zagadnień należał też wykład inż. P. Granasztói (Budapeszt) „Zagadnienie morfologii miast węgierskich”.

Zagadnienia konserwatorskie rozpoczęła prelekcja nestora czeskich historyków sztuki prof. dr Zd. Wirtha „Rozwój zasad konserwacji zabytków w monarchii austro-węgierskiej i w Czechosłowacji”. Zagadnienie odbudowy staromiejskich dzielnic w świetle doświadczeń polskich krytycznie przedstawił prof. dr J. Zachwatowicz, poglądy i doświadczenie niemieckie zreferowali dr G. Strauss¹ i inż. G. Münter (obaj z Berlina NRD). Urbanisci czescy i słowaccy prof. dr E. Hruszka (Bratysława), dr inż. V. Lorenc i O. Nowy (obaj z Pragi) mówili o przebudowie miast historycznych, zaś prof. dr inż. B. Fuchs (Brno) o zagadnieniach komunikacyjnych dzielnic zabytkowych.

Rozmiary tej notatki uniemożliwiają coś więcej poza wyczeniem tematów i prelegentów. Można podkreślić, że dyskusja była żywa, wymiana doświadczeń pożyteczna, że postanowiono spotkanie poświęcone szerokim podstawom teoretycznym i praktycznym sprawom ochrony i konserwacji historycznych ośrodków miejskich powtarzać (następne odbędzie się w Polsce). Nasz kraj będzie mógł pokazać więcej praktycznych realizacji i zagadnień niż to było możliwe w obu miastach wspólnie zwiedzonych: w Erfurcie i Weimarze. Organizacja konferencji dobra. Powielone teksty referatów były przeważnie na czas rozesłane, jak również sprawna była projekcja przezroczy i filmów ilustrujących słowo mówione.

St. Herbst

PRZEGLĄD PIŚMIENNICTWA POLSKIEGO Z ZAKRESU HISTORII SZTUKI ZA OKRES OD 1951 DO 1954 R.

(ciąg dalszy)

Realizm w malarstwie polskim Dzieśięć reprodukcji wielobarwnych. Wyd. 2, Warszawa 1952, Biuro Wydawnictw Artystycznych i Ludowych C.P.L. i A.

Andrzej RYSZKIEWICZ, Retrospektywna wystawa portretu polskiego w Krakowie. „Przeł. Art.”, 1954, nr 3, str. 18—26, il. nlb — Omówienie wystawy zorganizowanej w Pałacu Sztuki w Krakowie z okazji stulecia Towarzystwa Przyjaciół Sztuk Pięknych. Ekspo-

¹ Organizator konferencji — dyrektor niemieckiego Instytutu Teorii i Historii Architektury.

nowano dzieła wyłącznie artystów niezających od 40-tych lat XIX w.

Juliusz STARZYŃSKI, Z zagadnień realizmu w tradycjach malarstwa polskiego. „Przegl. Art.”, 1951, nr 1, str. 4—15, il. nlb. — Autor porusza zagadnienia realizmu w historii malarstwa polskiego, ze szczególnym uwzględnieniem XIX wieku.

Juliusz STARZYŃSKI, Pięć wieków malarstwa polskiego. Trzecie rozszerzone i na nowo opracowane wydanie „500 lat malarstwa polskiego”, PIW 1952, str. 44, il. 192. — Wydawnictwo albumowe. Wstęp przedstawia próbę krótkiego naszkicowania dziejów polskiego malarstwa sztalugowego na przestrzeni pięciu stuleci.

Juliusz STARZYŃSKI, Od Courbeta do Picassa czyli o perspektywach sztuki nowoczesnej. „Mat. do stud.”, V, nr 3—4, 1954, str. 5—29, il. 30. — O zagadnieniach malarstwa i postawy w stosunku do sztuki wraz z próbą wartościowania.

Joanna SZCZEPIŃSKA, Historia i program grupy „Formiści polscy” w latach 1917—1922. „Mat. do stud.”, V, nr 3—4, 1954, str. 201—250, il. 31—37. — Jak stwierdza autorka, praca „zamierza przede wszystkim dostarczyć badaczowi tego okresu możliwie najobszerniejszego materiału faktycznego bez którego stworzenie w pełni naukowej syntezy sztuki dwudziestolecia wydaje się niemożliwe”.

Władysław TOMKIEWICZ, Malarstwo na dworze Władysława IV. „Sprawozdania z posiedzeń Wydziału II Nauk Historycznych, Społecznych i Filozoficznych”, r. XLIII, 1950, Warszawa 1952, str. 40—46, Towarzystwo Naukowe Warszawskie.

Władysław TOMKIEWICZ, Aktualizm i aktualizacja w malarstwie polskim XVII wieku. „BHS”, XIII, 1951, nr 1, str. 55—94, il. 24; nr 2—3, str. 5—46, il. 29. — Autor zajmuje się zagadnieniem aktualizmu w tzw. malarstwie historycznym oraz aktualizacją występującą w malarstwie religijnym XVII stulecia.

Michał WALICKI, Z zagadnień pozy portretowej. „Przegl. Art.”, 1954, nr 1, str. 29—43, il. 18. — Artykuł dzieli się na następujące części: Stereotyp czy poza? Rembrandt a włoskie portrety renesansu. Wokół dwóch domniemyanych autoportretów (tzw. Portret młodzieńca Rafaela, przed wojną w zbiorach Czartoryskich w Krakowie oraz portret młodego mężczyzny malowany przez Jana Lievensa, na Wawelu). Tycjanowski portret Rodakowskiego (Portret Leonii Blühdorn).

Mieczysław WALLIS, Autoportret, „Sprawozdania z posiedzeń Wydziału II Nauk Historycznych, Społecznych i Filozoficznych”, r. XLIII, 1950, Towar-

zystwo Naukowe Warszawskie, Warszawa 1952, str. 10—23. — Pobudki zainteresowania autoportretem, sposoby rozpoznawania autoportretów, rzut oka na dzieje autoportretu itd. Cz. I — Podłoże autoportretu — pobudki malowania autoportretu, jego stosunek do obrazu własnej powierzchowności, typy uśtosunkowania się człowieka do swej powierzchowności, podłoże społeczne autoportretu. Cz. II — Typy i formy autoportretu — autoportrety malarskie, graficzne, rzeźbiarskie, młodzieńcze i starcze itd. Cz. III — Podobieństwo i przetworzenie w autoportrecie — zagadnienie podobieństwa i przekształceń autoportretu w stosunku do modelu.

Z dziedzictwa sztuki polskiej. Renesansowe polichromie kościołów drewnianych. Wybór i teksty: Barbara WOLFF. Fotografie: Ewa Kozłowska. „Przegl. Art.”, 1954, nr 5—6, str. 79—82, il. nlb. — Fotografie i krótkie informacje o polichromiach: w Pniowie i Chechle (pow. gliwicki), Krzydlinie (pow. wołowski), Centawie (pow. szalecki), Boguszycach (pow. rawsko-mazowiecki).

Szczesny DETTLOFF, Czy ołtarz bodzentyński jest istotnie dziełem Marcina Czarnego? „BHS”, nr 2—3, 1951, str. 166—173, il. 5. — Autor sprzeciwia się łączeniu ołtarza w Bodzentyń z Marcinem Czarnym.

Mikołaj MAWRODINOW, Cerkiew bojańska i jej malarstwo ścienne. „Przegl. Art.”, 1953, nr 4, str. 66 — il. nlb. — Krótkie omówienie dekoracji malarzkiej wnętrza cerkwi.

Zygmunt ŚWIECHOWSKI, Sienne malowidła romańskie w Czerwińsku. „BHS”, XV, nr 2, 1953, str. 64—74, il. 14. — Opracowanie romańskiej polichromii kościoła klasztornej w Czerwińsku pod względem ikonograficznym i formalnym.

Karol ESTREICHER, Madonna Częstochowska. „SPAU”, LIII, 1952, str. 249—252. — W pierwszej części pracy autor zajmuje się niedawno znalezionym w bibliotece klasztornej w Częstochowie źródłem historycznym: Translatio tabulae Beatae Mariae Virginis..., w drugiej podkreśla podobieństwo obrazu jasnogórskiego do dzieła malarstwa czeskiego.

Rudolf KOZŁOWSKI, Tajemnica obrazu jasnogórskiego i jego konserwacja. „SPAU”, LIII, 1952, str. 333—335. — Autor przedstawia wyniki badań obrazu jasnogórskiego. Zajmuje się zagadnieniem obrazu pierwotnego (który był dawniej na tej samej desce).

Alicja KĄCZKOWSKA, Epitafium Mikołaja Kopernika we Fromborku.

„OZ”, VI, nr 1, 1953, str. 55—56, il. 49—51. — O epitafium M. Kopernika w katedrze fromborskiej, fundowanym w r. 1735 przez tamtejszą kapitułę.

Barbara WOLFF, Polichromia stropu w Grębieniu. Z zagadnień przelomu gotyku i renesansu w Polsce. „BHS”, XV, nr 2, 1953, str. 6—32, il. 28. — Omówienie dekoracji stropu kościoła w Grębieniu z czasu między r. 1510 a 1531 na tle innych polichromii stropowych.

Zofia AMEISENOWA, Czyim herbem jest herb Szeliga w Kodeksie Behema? „BHS”, XVI, nr 3, 1954, str. 315—318, il. 1. — Autorka wysuwa tezę, że Behem używał może herb Szeliga po matce.

Adam MIŁOBĘDZKI, Do Redakcji Biuletynu Historii Sztuki. „BHS”, XVI, nr 4, str. 490. — Na temat herbu Szeliga w kodeksie Behema.

Mirosława CHAMCÓWNA, Malarze krakowscy w walce o wyzwolenie spod praw cechowych. „SPAU”, LII, 1951, str. 163—165. — Omówienie prób stworzenia szkoły artystycznej w Krakowie, związku malarzy z Uniwersytetem i działalności Dominika Estreichera.

Mirosława CHAMCÓWNA, Walka malarzy krakowskich o wyzwolenie spod praw cechowych. „BHS”, XVI, nr 2, 1954, str. 215—234, il. 17. — Omówienie zagadnień nauczania artystycznego i stosunków panujących wśród malarzy krakowskich II poł. XVIII stulecia. Podkreślenie działalności sprawozdanego przez Kołłątaja Dominika Estreichera.

Tadeusz MAŃKOWSKI, Portret Franciszka de' Medici. „BHS”, XV, nr 3/4, 1953, str. 118—119, il. 4. — Opracowanie portretu w Zbiorach Wawelskich zapewne pędzla Agnola lub Alessandra Allori'ego.

Hanna PIENKOWSKA, Średniowieczna pracownia miniatorska w Krakowie. „RK”, XXXII, z. 2, 1951, str. 43—58, il. 23. — Autorka zajmuje się grupą sześciu antyfonarzy z klasztoru przy kościele Bożego Ciała w Krakowie z miniaturami z I ćwierci XV w.

Bolesław PRZYBYSZEWSKI, W sprawie autorstwa obrazów augustiańskich w Krakowie. „SPAU”, LIII, 1952, str. 70—71. — Próba określenia daty i autorstwa obrazów z kościoła św. Katarzyny (r. 1468 — Mikołaj Haberschrack).

Michał WALICKI, Epitafium Jana Sakrana. „BHS”, XVI, nr 1, 1954, str. 40—52, il. 11. — Autor opracowuje epitafium Jana z Oświęcimia z r. 1527 w krakowskim klasztorze misjonarzy na Stradomiu oraz podaje dane biograficzne dotyczące się głośnego humanisty.

Zygmunt ŚWIECHOWSKI, Fragment malowidła późnogotyckiego z Krobi

(pow. gostyński). „OZ” IV, nr 1—2, 1951, str. 99, il. 1. — Malowidła temperowe na desce z początku XVI w. przedstawiające św. Jana Ewangelistę.

Piotr BOHDZIEWICZ, Z dziejów malarstwa barokowego w Lublinie w połowie XVII wieku na podstawie prac magisterskich absolwentów K.U.L. z lat 1950—1954. „OZ”, VII, nr 4, 1954, str. 288—291. — Przedstawienie wyników następujących prac magisterskich: Tomasz Dolabella a obrazy w kaplicy Tyszkiewiczów w kościele oo. dominikanów w Lublinie (Maria M. Wysocka); Sześć obrazów z warsztatu Dolabelli w nawach bocznych kościoła oo. dominikanów w Lublinie (Elżbieta Szymańska); Fresk w kaplicy św. Krzyża przy kościele oo. dominikanów w Lublinie (Janina Eustachiewicz); Malowidła w stallach i ławkach kościoła Marii Zwycięskiej w Lublinie (Elżbieta Łosiówna).

Michał WALICKI, Polichromia kościoła św. Trójcy na zamku w Lublinie. „OZ”, VII, nr 3, 1954, str. 183—188, il. 176—184. — Autor przeprowadza rozróżnienie między jednolitym stylem dekoracji prezbiterium, a polichromią nawy, która wg niego jest „dziełem co najmniej dwóch, może nawet trzech malarzy. Reprezentują oni zespół bardziej konserwatywny, zapewne przynależny do starszej generacji...”

Maria PUCIATA, Chorągiew nagrobna Jana Pawła Działyńskiego. „OZ”, VII, nr 4, 1954, str. 251—262, il. 247—255. — Autorka porusza ogólnie zagadnienia chorągwi nagrobnej, następnie omawia chorągiew Działyńskiego (zm. w 1643 r.) z kościoła parafialnego w Nowym Mieście Lubawskim.

Hanna PIENKOWSKA, Dekoracja malarska kościoła w Orawce. „PSL”, 1953, nr 6, str. 335—347, il. 17, tabl. nb. — Dekoracja z r. 1711.

Jan BIAŁOSTOCKI, Izabella Portugalska. Zagadnienia ikonografii portretowej XVI wieku. „Studia Muzealne”, I, 1953, str. 74—94, il. 13. Autor zajmuje się portretem Izabelli Portugalskiej w Muzeum Narodowym w Poznaniu, dziełem artysty niderlandzkiego z ok. połowy XVI wieku twierdząc, że przypisanie dzieła Guillaume Scrotsowi może być utrzymane jedynie jako hipoteza. Artykuł informuje o szeregu portretów Izabelli i zagadnieniach z nimi związanych.

Aniela SŁAWSKA, Portret patrycjusza Brandta. „Studia Muzealne”, I, 1953, str. 166—170, il. 3. — Autorka próbuje przypisać Adolfowi Boyowi obraz z poł. XVII w.

Michał WALICKI, Niderlandzki pierwowzór polskiego cechowego obrazu. „BHS”, XVI, nr 3, 1954, str. 322—325, il. 4. — O obrazie Matki Boskiej z Dzie-

ciątkiem w Skrzynnie (pow. opoczyński) z 1. ćwierci XVI w., zależnym być może za pośrednictwem wzoru graficznego od obrazu ze zbiorów Straussa w Kolonii.

Bohdan MARCONI, Toruński portret Mikołaja Kopernika. „BHS”, XV, nr 2, 1953, str. 3—5, il. 3. Omówienie portretu i jego restauracji.

Leonard TORWIRT, Zagadnienie autentyczności portretu Mikołaja Kopernika, znajdującego się w Muzeum Pomorskim w Toruniu. „OZ”, VI, nr 1, 1953, str. 40—46, il. 33—38. — Autor stwierdza, że omawiany portret astronoma wykazuje wyraźne podobieństwo techniczne z kręgiem Dürerowskim, że pochodzi z 1. poł. XVI w. i że mógł być malowany za życia Kopernika — z natury.

Bohdan MARCONI, W sprawie współczesności toruńskiego portretu Kopernika. „BHS”, XVI, nr 2, 1954, str. 277—279, il. 2. — Notatka o portrecie Kopernika w związku z artykułem prof. Leonarda Torwirta („Ochrona Zabytków”, VI, nr 1). Autor wspomina o szczegółach portretu — podwójnych blichach na gałkach ocznych i bliźnie u nasady lewej brwi Kopernika. Byłby skłonny przesunąć może datę powstania dzieła do r. 1570.

Karol DĄBROWSKI, Odkrycie romańskiej polichromii w Tumie pod Łęczycą. „OZ”, V, nr 4, 1952, str. 240—252, il. 262—270.

Stefan KOZAKIEWICZ, Malarstwo warszawskie na tle przemian gospodarczych, społecznych i politycznych w Królestwie Polskim (1815—1830). „BHS”, XIV, nr 2, 1952, str. 33—61, il. 25. — Artykuł dotyczy związków między „przeobrażeniami społecznymi a życiem malarstwa warszawskiego: zajmuje się on więc głównie sprawami mecenatu w przekroju poszczególnych warstw”.

Stefan KOZAKIEWICZ, W a r s z a w s k i e wystawy sztuk pięknych w latach 1819—1845. (Źródła do dziejów sztuki polskiej, t. I), Wrocław 1952, str. 420, il. 6 i tabl. LXIV. — We wstępie omówiono tło społeczno-gospodarcze na jakim rozwijały się wystawy, dano ich ogólną charakterystykę i znaczenie oraz uwagi o współczesnej warszawskiej krytyce artystycznej. W dalszym ciągu pracy zajęto się ustanowieniem wystaw w r. 1818 (tekst dokumentu) oraz powtórnyim ustanowieniem w r. 1840, a także opracowaniem dziewięciu wystaw (uwagi o wystawie, bibliografia reedycja katalogu, recenzje i wzmianki). Dokonano też zestawienia nagród przyznawanych w związku z wystawami.

Tadeusz MAŃKOWSKI, Szkoła malarstwa w Wilanowie za Jana III. „Sprawozdania z posiedzeń Wydziału II Nauk Historycznych, Społecznych i Filo-

zoficznych”, XLIII, 1950, Towarzystwo Naukowe Warszawskie, Warszawa 1952, str. 5—9. — Omówienie ustosunkowania się Jana III do sztuki oraz działalność związanych z nim malarzy.

Mikołaj A l e ś 1852—1913. 1953, str. 17, il. nlb. Komitet Współpracy Kulturalnej z Zagranicą, Centralne Biuro Wystaw Artystycznych — Informacje o znanym czeskim malarzu historycznym na tle epoki oraz spis jego prac wystawionych na urzędzonej w Warszawie wystawie.

Zygmunt BATOWSKI, Marcello Bacciarelli. Okres pierwszy: lata 1731—1765/66. „BHS”, XIII, nr 4, 1951, str. 75—96, il. 9. — Wiadomości o artyście z czasu przed jego osiedleniem się na stałe w Polsce.

Tadeusz MAŃKOWSKI, Marcello Bacciarelli. „PKHS”, X, 1952, str. 1—31, il. 18. — Autor podejmuje próbę charakterystyki artysty. Daje informacje odnoszące się do jego życiorysu, działalności związanej ze sprawami sztuki przy boku króla-mecenasa Stanisława Augusta, oraz omawia malarstwo Bacciarellego.

Bogdan HORODYSKI, Miniaturzysta Sforzów. „BHS”, XVI, nr 2, 1954, str. 195—214, il. 17. — Autor omawia iluminacje kart tytułowych „Sforziady” w londyńskim British Museum, w Bibliothéque Nationale w Paryżu i w Bibliotece Narodowej w Warszawie, których twórcą był prezbiter Jan Piotr Birago. Jemu też przypisuje miniatury zaginionej Złotej Legendy, rękopisu ze zbioru Biblioteki Ord. Zamojskiej w Warszawie.

Władysław TOMKIEWICZ, „Alegoria handlu gdańskiego” Izaaka van dem Blocke. „BHS”, XVI, nr 4, 1954, str. 404—419, il. 18. — Autor przeprowadza interpretację ikonograficzną i formalną dzieła na tle ówczesnych stosunków w Gdańsku.

Henryk ANDERS, Wspomnienie o Wacławie Borowskim (1885—1954). „Przegl. Art.”, 1954, nr 3, str. 62, il. nlb. — Kilka słów o twórczości malarza.

Michał WALICKI, Hieronima B o s c h a dialog ze światem. „Przegl. Art.”, 1954, nr 5—6, str. 101—116, il. 18. — Autor zajmuje się różnym ustosunkowaniem się do Boscha oraz dziełami i znaczeniem artysty.

Stefan KOZAKIEWICZ, C a n a l e t t o. „Przegl. Art.”, 1951, nr 2, str. 11—19, il. nlb. — Charakterystyka twórczości artysty i jego znaczenia.

Mieczysław WALLIS, C a n a l e t t o malarz Warszawy. PIW 1954, str. 36, il. 118 i tabl. IV. — Omówienie życia i działalności artystycznej Canaletta mł. (1720—1780), zwłaszcza jego widoków Warszawy.

Mieczysław WALLIS, Obrazy C a n a l e t t a z dziejów Polski. „BHS”, XVI, nr 1, 1954, str. 98—134, il. 25. — Omówienie obrazów Canaletta: Elekcja Stanisława Poniatowskiego oraz Wjazd Jerzego Ossolińskiego, ambasadora Władysława IV do Rzymu dnia 27. XI. 1633.

Jan BIAŁOSTOCKI, C a r a v a g g i o czyli namietność prawdy. „Przegl. Art.” 1954, nr 2, str. 35—46, il. nlb.

Szczesny DETTLOFF, C a t e n a w Poznańskim Muzeum Narodowym. „Studia Muzealne” I, 1953, str. 50—73, il. 26. — Autor omawia obraz „Santa Conversazione” V. Cateny (ok. 1470—1532) w Muzeum Narodowym w Poznaniu datując go na czas po r. 1505. Zamieszcza też uwagi na temat tendencji w ówczesnym malarstwie weneckim.

Jan BIAŁOSTOCKI, Nieznane autoportrety Joosa van CLEVE. Przyczynki do twórczości mistrza ze zbiorów polskich. „BHS”, XVI, nr 4, 1954, str. 464—468, il. 6. — O autoportrecie Joosa van Cleve na obrazie „Pokłon Trzech Króli” w Muzeum Narodowym w Poznaniu.

Andrzej CHUDZIKOWSKI, Nieznany obraz Woutera C r a b e t h a. Ze studiów nad caravaggionizmem. „BHS”, XVI, nr 4, 1954, str. 469—474, il. 12. — Omawia obraz „Oszustwo w kartach” na tle ówczesnego malarstwa.

Wanda DRECKA, Polskie C r a n a c h i a n a, „BHS”, XVI, nr 1, 1954, str. 15—39, il. 33. — Autorka rzuca nieco uwag o twórczości Łukasza Cranacha Starszego oraz omawia łączące się z nim dzieła z terenu Polski.

Joachim UHLITSCH, Łukasz C r a n a c h — czasy, człowiek i dzieło (W czterechsetlecie śmierci artysty). Przełożył Ludwik Wiewiórkowski. „Przegl. Art.”, 1953, nr 6, str. 56—61, il. nlb. — Próba szkicowego ujęcia twórczości malarza na tle epoki.

Eugeniusz IWANOYKO, Jeremiasz Falck Polonus. Ze studiów nad grafiką polską XVII w. (Poznańskie Towarzystwo Przyjaciół Nauk, Wydział Historii i Nauk Społecznych, Prace Komisji Historii Sztuki, T. II, nr 3), Poznań 1952, str. 57, il. 46. — Życiorys Falcka i przeprowadzenie krytyki książki J. C. Blocka o Falcku. Próba przedstawienia czynników warunkujących sztukę Falcka, umieszczenia tej sztuki na tle rozwojowym grafiki niderlandzkiej i francuskiej oraz określenia stosunku Falcka do W. Hondiusa. Charakterystyka sztuki Falcka z punktu widzenia tematyki i stylu. Poruszenie zagadnienia polskości grafika.

Armand VETULANI, Wojciech G e r s o n a. W 50 rocznicę śmierci. „Przegl. Art.”, 1951, nr 4, str. 55—63; il. nlb. —

Krótkie przedstawienie działalności polskiego malarza-realisty.

Armand VETULANI i Andrzej RYSZKIEWICZ, Materiały dotyczące życia i twórczości Wojciecha G e r s o n a. (Źródła do dziejów sztuki polskiej t. II), Wrocław 1951, str. 142, il. nlb. — Wstęp daje krótki życiorys artysty. Dalsze części opracowania zawierają: listy od i do Gersona, wspomnienia jego z podróży po kraju w roku 1851, własnoręczny katalog prac, spis szkiców w szkicownikach z lat 1849—1860, dane do notatników kieszonkowych malarza z lat 1850—1900, wypisy z notatnika matki Gersona, inwentarz studiów, szkiców i prac znajdujących się w r. 1938 w posiadaniu dwóch córek artysty oraz materiały do bibliografii prac drukowanych Gersona.

Andrzej JAKIMOWICZ, Mieczysław PORĘBSKI, Uwagi w związku z wystawą Aleksandra G i e r y m s k i e g o. „Przegl. Art.”, 1951, nr 6, str. 56—61, il. nlb. — Refleksje na temat twórczości malarza w związku z wystawą jego prac.

Juliusz STARZYŃSKI, Van G o g h — człowiek i malarz. „Mat. do stud.”, V, nr 1, 1954, str. 64—111, il. 15—50. — Przedstawienie życia, działalności artystycznej i poglądów na zagadnienia sztuki Van Gogha zaopatrzone licznymi cytataми wypowiedzi malarza, oraz próba interpretacji jego pracy.

Maria ROGOYSKA, Maurycy Gottlieb. „Przegl. Art.”, 1954, nr 3, str. 5—15, il. nlb. — Autorka daje szkic życia i działalności malarza.

Józef SANDEL, Losy nieznanego obrazu Maurycego GOTTLIEBA. „Przegl. Art.”, 1954, nr 3, str. 16—17, il. nlb. — Autor omawia portret młodszej siostry M. Gottlieba Anny.

Lion FEUCHTWANGER, G o y a. Połowie: Jan Białostocki. (Wyd. 2), Warszawa 1954, str. 566, il., Państwowy Instytut Wydawniczy. — Powieść o życiu Goyi.

Andrzej JAKIMOWICZ, O prawidłową interpretację twórczości Goyi (w związku z książką F. D. Klingendera „G o y a in the democratic tradition”). „Mat. do stud.”, IV, 1953, nr 3—4, str. 318—325. — Omówienie książki marksistowskiego angielskiego historyka sztuki.

Janina RUSZCZYCÓWNA, Portrety polskie Józefa Grassiego. „BHS”, XVI, nr 2, 1954, str. 262—269, il. 14. — Autorka daje informacje odnoszące się do życiorysu artysty; zajmując się jego dziełami wysuwa twierdzenie, że „największe zasługi dla sztuki polskiej położył Grassi jako portrecista Kościuszki i innych uczestników Powstania”.

Anna DOBRZYCKA, Autoportret Adriaena H a n n e m a n a. „Studia Mu-

zealne", I, 1953, str. 95—102, il. 5. — Autorka omawia autoportret Hannemana w Muzeum Narodowym w Poznaniu wysuwając przypuszczenie, że dzieło to jest najwcześniejszym z serii portretów własnych artysty. Podaje też krótkie informacje dotyczące malarza.

Marie-Anne LANSAUX, Refleksje nad obrazem Pieter De Hooch, Przekład H. Krajewskiej. „Przegl. Art.", 1951, nr 6, str. 35—37, il. nlb. — Refleksje art.-malarzy w związku z obrazem „Domek wiejski”.

Anna DOBRZYCKA, Gerrit Willemz. Horst w poznańskich Zbiorach. „BHS", XVI, nr 4, 1954, str. 475—479, il. 7. — Autorka wysuwa przypuszczenie, iż Horst jest autorem obrazu na temat historii branki Scypiona Afrykańskiego w Muzeum Narodowym w Poznaniu.

Andrzej RYSZKIEWICZ, Wincenty Kasprzycy, Widok wystawy sztuk pięknych w Warszawie w 1828 r. „BHS", XIV, nr 3, 1952, str. 84—91, il. 4. — Widok wnętrza sali wystawowej.

Irena JAKIMOWICZ, Franciszek Kostrzewski. Warszawa 1952, str. 100, il. nlb. — Praca omawia życie i twórczość malarza i ilustratora polskiego XIX w.

Jerzy ZANOZIŃSKI, Aleksander Kotsis. (Wiedza Powszechna, Z cyklu: Malarze polscy, zeszyt XIII), 1951, str. 53, il. nlb. Spółdzielnia Wydawniczo-oświatowa „Czytelnik", — Przedstawienie życia i twórczości artysty na tle epoki.

Jerzy ZANOZIŃSKI, Wokół malarstwa Kotsisa. „Przegl. Art.", 1951, nr 5, str. 30—41, il. nlb. — Omówienie działalności artystycznej Kotsisa oraz próba nowego ujęcia jej charakteru.

Jerzy ZANOZIŃSKI, Aleksander Kotsis 1836—1877. PIW 1953, s. 40, il. 94 i tabl. IV. — Bogato ilustrowane wydawnictwo przedstawiające twórczość artysty na tle epoki.

Stefan KOZAKIEWICZ, Na marginesie dwóch prac o Aleksandrze Kucharskim. M. Jallut, Kucharski, dernier peintre de Marie-Antoinette, Revue d'histoire de la philosophie et d'histoire générale de la civilisation, Nouv. sér., fasc. 27—28, Lille 1939, p. 251—273, 1 tabl. — Z. Batowski, Aleksander Kucharski. Prace z historii sztuki wydane przez Towarzystwo Naukowe Warszawskie, t. III, z. 1, Warszawa 1948, s. 41 i 9 tabl. „BHS" XIII, nr 4, 1951, str. 217—228.

Michał WALICKI, Lastmaniana. „BHS" XVI, nr 4, 1954, str. 433—443, il. 8. — Autor informuje o P. Lastmanie i łączonych z nim obrazach: „Ofiara w Lysytrze" i „Gniew Aswerusa na Hamana" oraz o obrazie „Rodzina Lota" w warszawskim Muzeum Narodowym, który

stara się przypisać Janowi Simonsz'owi Pynas'owi.

R. G., Jan Marylski. (1894—1954). „Przegl. Art.", 1954, nr 3, str. 63, il. nlb. — Kilka słów o twórczości malarza.

Adam BOCHNAK, Wiedza Matejki o historii i zabytkach. „OZ", VII, nr 1, 1954, str. 40—42. — Autor wysuwa przypuszczenie, że „Matejko ogólnie znane zabytki architektury, jak Wawel, kościół Mariacki, Sukiennice, przedstawiał tak, jak je widział, bez względu na epokę, której dotyczyła akcja obrazu, historyzmem natomiast wprowadzał w zabytkach mniejszej wagi oraz — z natury rzeczy — w postaciach ludzkich, ich kostiumach, akcesoriach”.

Michał BYLINA, Wielkość Matejki. „Przegl. Art." 1953, nr 5, str. 80—81, il. nlb. — Refleksje na temat twórczości mistrza.

Andrzej JAKIMOWICZ, Program ideowy i społeczna funkcja twórczości Matejki na tle rozwoju malarstwa historycznego w Polsce. „Mat. do stud." V, nr 1, 1954, str. 7—25. — Na tle innych malarzy historycznych autorów stawia problemy ideologii dzieł Matejki, podkreślając społeczny charakter patriotycznej sztuki artysty.

Jadwiga JARNUSZKIEWICZ, Rejtan. „Przegl. Art.", 1953, nr 5, str. 68—74, il. nlb. — Próba treściowej i formalnej interpretacji obrazu Matejki.

Władysława JAWORSKA, Riepin o Matejce. „Mat. do stud.", 1951, nr 6, str. 203—227. — Zilustrowane wypowiedziami rosyjskiego artysty omówienie poglądów Riepina na Matejkę.

Władysława JAWORSKA, Z listów Riepina o Matejce. „Przegl. Art.", 1951, nr 4, str. 47—54, il. nlb. — Określenie ustosunkowania się Riepina do Matejki, zilustrowane fragmentami wypowiedzi.

Władysława JAWORSKA, Stasow i Riepin o Matejce. Warszawa, 1953, str. 86, il. 34. Państwowy Instytut Sztuki, Wydawnictwo „Sztuka". — Z cyklu odczytów popularno-naukowych: postacie i problemy realizmu. Przedstawienie poglądów Stasowa i Riepina na Matejkę zilustrowane ich wypowiedziami. Rec.: K. Czarnocka, Kwart. Inst. Polsko-Radzieck., 1954, nr 2, str. 166—170.

Władysława JAWORSKA, Rosyjscy realści o Matejce. „Przegl. Art." 1953, nr 5, str. 75—79, il. nlb. — Zaopatrzone wprowadzeniami fragmenty wypowiedzi Stasowa Kramskiego i Riepina odnoszące się do Matejki.

Juliusz KRAJEWSKI, Moralna postawa Matejki jako wzór dla współpracy plastyka. „Przegl. Art.", 1953, nr 6, str. 68—69. — Poruszenie zagadnienia moralności twórczej Matejki.

Rysunki i wypowiedzi Jana Matejki. „Przegl. Art.”, 1953, nr 5, str. 9—60, il. nlb. — Szereg wypowiedzi artysty, dających poznać jego poglądy i stosunek do zagadnień sztuki.

Mieczysław POREBSKI, Kazanie Skargi. „Przegl. Art.”, 1953, nr 5, str. 61—67, il. nlb. — Próba przedstawienia powstania obrazu Matejki na tle epoki.

Mieczysław POREBSKI, Realistyczny warsztat Matejki, jego źródła ideowe i jego aktualne znaczenie. „Mat. do stud.”, V, nr 1, 1954, str. 26—63, il. 14. — Artykuł nakreśla ramy i okoliczności, w których historyzm Matejki mógł dojrzeć, zajmuje się warszatem twórczym malarza. Stwierdza, że „prostymi środkami w sposób powszechnie zrozumiały artysta zamykał i szerzył w obrazowym uogólnieniu nie samą tylko wiedzę faktów, ale wiedzę praw, które faktami powodują”.

Jerzy REMER, Jan Matejko — znawca i opiekun zabytków historii i sztuki. „OZ”, VII, nr 1, 1954, str. 4—16, il. 2—13. — Artykuł porusza zagadnienia dotyczące: środowiska krakowskiego w XIX wieku, nauczyciela Matejki Wł. Łuszczkiewicza, znajomość realiów ze strony Matejki, problemów „konserwatorskich” związanych z artystą.

Juliusz STARZYŃSKI, Jan Matejko — wielki realista i budowniczy świadomości narodowej. „Mat. do stud.”, IV, nr 3—4, 1953, str. 5—43, il. 20. — Zagadnienia: historyczne pozycje malarstwa Matejki; romantyzm i realizm u Matejki; ludowość realizmu Matejki.

Juliusz STARZYŃSKI, Jan Matejko. Warszawa 1953, str. 33, il. 46, 1 nlb. Państwowy Instytut Sztuki, Wydawnictwo „Sztuka”. (Z cyklu odczytów popularno-naukowych: Postacie i problemy realizmu). — Popularnie ujęty rys życia i twórczości artysty.

Juliusz STARZYŃSKI, Jan Matejko (1838—1893). Maszynopis powielany, str. 31. Towarzystwo Wiedzy Powszechnej, Redakcja Odczytów, Tematyka: Historyczno-literacka. — Tekst zbliżony do opracowania poprzedniego.

Juliusz STARZYŃSKI, O naszym stosunku do dzieł Matejki. W sześćdziesiątą rocznicę śmierci mistrza, (Przegl. Art. 1953, nr 5, str. 3—8, il. nlb.). — Kilka uwag o artyście z uwzględnieniem jego ideologii.

Z. KAMIŃSKI, Architektura i rysunek architektoniczny w dziełach Jana Matejki (Prace Instytutu Urbanistyki i Architektury, 1 zes. I, Warszawa 1951, str. 19—30, il. 19). — „W artykule autor wskazuje na wyjątkową rozpiętość tematyki: w obrazach Matejki, stanowiącej przegląd wszystkich stylów na przestrzeni dziejów Polski. Dążeniem artysty było wierne odtwa-

rzanie epoki. Osiągnął to dzięki wnikliwym samodzielnym studiom badawczym do swych dzieł malarskich w zakresie wiedzy historycznej i form architektury... Autor wskazuje, że architektura w obrazach Matejki jest ważnym elementem plastycznym”.

Edward ŁEPKOWSKI, Studium Jana Matejki „Zbroja Stefana Batorego” (Rozp. i Spraw. 1951, str. 336—342, il. 113—116). — O studium olejnym wykonanym we Wiedniu, wykończonym w Krakowie w r. 1871.

Eugeniusz SZERMENTOWSKI, Matejko w świetle listów do żony „Problemy”, X, 1954, str. 105—110, il. nlb. — Uwagi o rodzinnym życiu Matejki. Reprodukowane po raz pierwszy niektóre rysunki artysty ze zbiorów rodzinnych.

Kazimierz WYKA, Matejko i Słowacki. 1953, Spółdzielnia Wydawnicza „Czytelnik”, str. 160, il. nlb, tabl. XLVIII. — Słowacki i Matejko na tle swej epoki i drogi wiodące od poety do malarza — próba przedstawienia i interpretacji.

Mieczysław POREBSKI, Jana Matejki Bitwa pod Grunwaldem. 1953, str. 20, 6 nlb., il. 65, 1 nlb (Klejnoty Sztuki Polskiej).

Mieczysław POREBSKI, Jana Matejki Kazanie Skargi. 1953, str. 23, 5 nlb., il. 44, 1 nlb. PIW, (Klejnoty Sztuki Polskiej). — Autor uważa, iż Kazanie Skargi jest pierwszym obrazem, w którym udało się Matejce przełamać koncepcję anegdotyczną w imię ideowej.

Wacław ZAWADZKI, Walka z „Rejtanem”, „Problemy”, X, 1954, str. 111—112, il. 1 nlb. — Obraz Jana Matejki „Rejtan” został ukończony w listopadzie 1866 r. Wywołał on niezadowolenie galicyjskiej arystokracji oraz chęć ukrycia lub zniszczenia dzieła, co proponowano Ksaweremu Branickiemu. Obraz został zakupiony na wystawie paryskiej przez Franciszka Józefa. Do Polski wrócił po I wojnie światowej.

Lajos VEGVARI, Mihály Munkácsy 1845—1900. (Przegl. Art. 1951, nr 4, str. 37—46, il. nlb.). — Autor przedstawia życie i twórczość jednego z wybitnych malarzy węgierskich XIX wieku.

Stanisław Noakowski, 20 reprodukcji. 1953, str. 12, plansz XX, VI il. w tekście. Wydawnictwo „Sztuka”, Warszawa. — Wydawnictwo albumowe. Wstęp zawiera informacje o działalności Noakowskiego.

Mieczysław WALLIS, Noakowski a Matejko. „Przegl. Art.” 1953, nr 5, str. 82—83, il. nlb. 1. — Stosunek Noakowskiego do Matejki.

Mieczysław ZACHARSKI, Stanisław Noakowski — architekt, malarz i pisarz, „Problemy”, X, 1954, str. 139—140, il. nlb. — Noakowski (1867—1928), znakomity pedagog i rysownik, pracował w Ro-

sji, następnie w Polsce. Tworzy m. in. „Szkice architektoniczne polskie w stylach XIII—XVIII w. Pomysły na wzorach istniejących oparte” oraz cykl szkiców z kilkuset pozycji „Architektura polska”.

Mieczysław PORĘBSKI, Problematyka historyczna w twórczości J.P. Norblina (Ze studiów nad malarstwem historycznym polskiego Oświecenia). „BHS”, XIV nr 1, 1952, str. 39—74, il. 22. — Autor wskazuje różne odcienie problematyki historycznej w twórczości Norblina na tle współczesnej epoki.

Maria SUCHODOLSKA, Realistyczny obraz wsi polskiej w twórczości Jana Piotra Norblina. „BHS”, XIII, nr 4, 1951, str. 97—123, il. 41. — Autorka zajmuje się nurtem obyczajowym o tematyce ludowej w twórczości artysty.

Helena BLUMÓWNA, O twórczości Aleksandra Orłowskiego (Na marginesie wystawy krakowskiej). „Rozp. i Spraw.” 1951, wyd. 1952, str. 309, 335, il. 102—112. — Omówienie twórczości Orłowskiego w związku z wystawą krakowską (rysunki, akwarele, prace graficzne, szkicownik, wydawnictwo z litografiami artysty). Autorka podkreśla realizm w dziełach Orłowskiego, zajmuje się jego postawą ideową, wspomina o karykaturze. Porusza m. in. zagadnienie Norblina i Orłowski, oraz wpływ Rembrandta i sztuki angielskiej na artystę polskiego.

Aleksander Orłowski 1772—1832. Dwanaście reprodukcji wielobarwnych. Słowo wstępne napisała Helena BLUMÓWNA. Warszawa (1953), str. nlb., il. nlb. 12. Biuro Wydawnictw Artystycznych i Ludowych CPLiA. Wstęp omawia pokrótce działalność artysty.

Tadeusz MAŃKOWSKI, Giuseppe Carlo Pedretti i jego polski uczeń. „BHS” XVI, nr 2, 1954, str. 251—257. — Autor łączy z Pedrettim dekorację polichromiczną sklepienia kościoła karmelitów we Lwowie. U Pedrettiego w Bolonii uczył się malarstwa twórca fresków na sklepieniach lwowskiego kościoła bernardynów o. Benedykt Mazurkiewicz.

Joanna KAKOLEWSKA, Z zagadnień twórczości Józefa Peszki 1767—1831. „BHS” XVI, nr 1, 1954, str. 135—145, il. 11. — Autorka stara się dokładniej uszeregować daty dotyczące życiorysu malarza oraz informuje pokrótce o jego działalności artystycznej, podkreślając prawie całkowicie w dot. literaturze pomijaną twórczość pejzażową.

Maciej MASŁOWSKI, Wojciech Piechowski 1849—1911. „Przegl. Art.” 1951, nr 3, str. 17—22, il. nlb. — Krótkie omówienie działalności malarza i charakteru jego twórczości.

Karol Purkyně. Przekład D. PASZKIEWICZA. „Przegl. Art.” 1951, nr 5, 21—

29, il. nlb. — Krótkie wzmianki o twórczości czesochowackiego malarza.

Jerzy ZANOZIŃSKI, Zbigniew Prońszko. „Przegl. Art.” 1953, nr 4, str. 50—59, il. nlb. — Omówienie i charakterystyka zmian kierunków i twórczości malarza.

K. JÓZKIEWICZÓWNA, Andrzej Radwański, malarz krakowski (1711—1762). „SPAU”, LIII, 1952, str. 8—10. — Życie i działalność znanego malarza polskiego epoki późnego baroku.

Michał WALICKI, Nieznany obraz C. D. Renesse’a. „BHS” XVI, nr 2, str. 244—250, il. 9. — Artykuł dotyczy obrazu „Odowiedziny Satyra w chacie wieśniaczek” z Muzeum Narodowego w Warszawie, łączonego mylnie z Rembrandtem.

Stefan KOZAKIEWICZ, Nieznany szkic Riepińskiego do obrazu „Aresztowanie agitatora”. „BHS” XIII, nr 1, 1951, str. 112—116, il. 2. — Autor publikuje pracę Riepińskiego, znajdującą się w czasie ostatniej wojny na rynku antykwarskim w Warszawie.

Stefan KOZAKIEWICZ, Zaginiony szkic Riepińskiego. „Przegl. Art.” 1952, nr 5, str. 59, il. nlb. 1. — Wzmianka o zaginionym w r. 1944 w Warszawie szkicu do „Zamordowania metropolity”.

Janina RUSZCZYCÓWNA, recenzja z pracy: Riepin, wyd. Akademii Nauk ZSRR, Instytut Historii Sztuki... seria Chudożestwiennoje nasledstwo, Moskwa—Leningrad 1948—9, pod redakcją I. E. Grabara i I. S. Zilbersztejna, t. I, s. 590, ryc. 156, tabl. 20, t. II, s. 440, ryc. 110, tabl. 3. Rec. w „BHS” XV, nr 2, 1953, str. 82—89, il. 4. — Artykuł omawia zbiorowe opracowanie poświęcone Riepinowi oraz wzmiankuje dzieła znajdujące się w Polsce, które wg Ruszczycówny łączą się z rosyjskim artystą.

I. S. ZILBERSZTEJN, list do redakcji. „BHS” XVI, nr 3, 1954, str. 382. — O obrazach w Polsce łączących się z Riepinem.

Andrzej RYSZKIEWICZ, Henryk Rodakowski i jego otoczenie. Korespondencja artysty. (Źródła do dziejów sztuki polskiej t. V), Wrocław 1953, str. 221, tabl. 12 i XXXV. — Wstęp omawia życie i twórczość Rodakowskiego na tle współczesnych stosunków i otoczenia. Korespondencje (z objaśnieniami) ułożono w grupy, odpowiadające typografii życiorysu artysty. Opracowanie zawiera również autobiografię oraz katalogi prac malarza: 1) własne, 2) sporządzone ręką córki. Rec. Aleksander Wallis, „Mat. do stud.” IV, nr 3—4, 1953, s. 306—317.

Andrzej RYSZKIEWICZ, Henryk Rodakowski w obronie mistrzostwa. „Mat. do stud.” IV, nr 3—4, 1953, str. 272—291, il. 42—49. — Omówienie poglądów Rodakowskiego na sztukę.

Andrzej RYSZKIEWICZ, Rodakowski i Matejko (w sześćdziesiątą rocznicę śmierci Henryka Rodakowskiego). *Przegląd Artystyczny*, 1954, nr 1, str. 22—28, il. nłb. w tekście. — Artykuł jest fragmentem referatu wygłoszonego na Sesji Matejkowskiej odbytej w dn. 23—27.XI.1953. Autor podejmuje próbę konfrontacji dwóch artystów.

Janina RUSZCZYCOWNA, Portret F. Rokotowa w Muzeum Narodowym w Warszawie. „BHS” XIII, nr 1, 1951, str. 109—111, il. nłb. 1. — Autorka publikuje portret Darii Fiedorownej Dmitriew-Mamonowej.

Jan HOPLIŃSKI, Odkrycie nieznanego obrazu P. Rubensa w Krakowie. „Problemy” X, 1954, str. 496—7, il. nłb. — Obraz „św. Rodzina z różami” w posiadaniu autora notatki jest przez niego łączony z Rubensem. Malowidło to (tempera z żywicznymi laserunkami na płótnie) przypomina „św. Rodzinę pod jabłonią” w Kunsthistorisches Museum we Wiedniu.

M. FREDRO-BONIECKA, Rustena Chodkiewicz. „SPAU” LII, 1951, str. 284—285. Autorka podaje nieco wiadomości o życiu Rustema i o jego dwóch listach do Chodkiewicza.

Ks. Bolesław PRZYBYSZEWSKI, Stanisław Samostrzelnik. „BHS”, XIII, nr 2—3, 1951, str. 4—7, il. 47. — W nawiązaniu do prac dawniejszych i w oparciu o własne badania archiwalne autor daje zarys życia artysty i charakterystykę jego twórczości malarskiej.

Ks. B. PRZYBYSZEWSKI, Stanisław Samostrzelnik. „SPAU”, 1951, str. 77—80.

Michał NIESTIEROW, O Janie Stanisławskim. „Przegl. Art.” 1951, nr 5, str. 13—17, il. nłb. — Wyjątki z pracy S. N. Durylina: „Niestierow jako portrecista” (wyd. „Iskusstwo”, 1949), przekład H. Krajewskiej. Zawiera wypowiedzi malarza rosyjskiego Niestierowa o Stanisławskim.

Władysława JAWORSKA, Pogląd Stasowa na malarstwo polskie XIX w., „Mat. do stud.” III, nr 2—3, 1952, str. 118—189, il. 7—16. — Omawia zagadnienia: metody krytyki Stasowa, problem sztuki narodowej w świetle ocen twórczości Matejki i Brandta, problem akademizmu i kosmopolityzmu w świetle ocen twórczości Siemiradzkiego i Bakałowa, wypowiedzi Stasowa o malarstwie polskim na wystawach światowych 1873 i 1891, oraz echa działalności Stasowa w Polsce i znaczenie jego krytyki dla badań nad sztuką polską XIX wieku.

Eugeniusz IWANOYKO, Dwa nieznanne obrazy Bartłomieja Strobla. „BHS” XVI, nr 4, 1954, str. 453—458, il. 4. — Autor publikuje obrazy Strobla: „Wniebowzięcie” w kościele pocysterskim w Ko-

przywnicy i „Madonnę Różańcową” w kościele farnym w Grodzisku Wielkopolskim.

I. JAKIMOWICZ, Józef Szermentowski (1833—1876). „Wiedza i Życie” 1951, nr 16, str. 838—851, il.

Irena JAKIMOWICZ, Twórczość Józefa Szermentowskiego. Ze studiów nad początkami realizmu w polskim malarstwie pejzażowym. „BHS”, XIII, nr 1, 1951, str. 5—54, il. 37. — Przedstawienie twórczości Szermentowskiego na tle współczesnych stosunków oraz malarstwa.

Irena JAKIMOWICZ, „Stracone gniazda” Józefa Szermentowskiego. „Studia muzealne” I, Poznań, 1953, str. 44—49, il. 3. — Omówienie obrazu artysty z r. 1865, znajdującego się w Muzeum Narodowym w Poznaniu.

Juriew PANTALEJMON, Taras Szewczenko jako artysta-plastyk. „Przegl. Art.” 1954, nr 1, str. 66—69, il. nłb. — Krótki szkic życia i twórczości ukraińskiego artysty.

Jan BIAŁOSTOCKI, Jan Zamoyski klientem Domenica Tintoretta. „BHS” XVI, nr 1, 1954, str. 53—66, il. 8. — Autor dochodzi do wniosku, iż obrazy z życia św. Tomasza w kolegiacie zamojskiej związane są z Wenecją, z kręgiem Tintoretta, oraz że jako „hipotezę jedynie utrzymać można przypisanie tych dzieł warsztatowi Domenica oraz związanie z zamówieniem kanclerza” (Zamoyskiego).

J. SANDEL, Maurycy Trębacz, „Biuletyn Żydowskiego Instytutu Historycznego, Warszawa 1951, nr 2, str. 208—220. — Trębacz urodził się w r. 1861 w Warszawie, studiował u Gersona i Łuszczkiewicza, potem u Seitza w Akademii monachijskiej. Obrazy jego znalazły się na szeregu wystawach, w kraju i za granicą. Malował portrety, sceny rodzajowe, pejzaże. Zmarł w getcie łódzkim w 1941 roku.

T. KRUSZYŃSKI, Konne portrety Velazqueza. „SPAU” LII, 1951, str. 285—286. — Autor wspomina o konnych portretach królów polskich z dynastii Wazów z Suchej oraz o konnych portretach Velazqueza, podkreślając różne typy upozowania koni.

Michał WALICKI, W poszukiwaniu Vermeera. „Przegl. Art.” 1954, nr 3, str. 33—45, il. 14 i 1. — Szkic o Janie Vermeerze z Delft, obejmujący następujące części: wiadomości o życiu malarza, dzieje zapomnienia i odkrycia, w oczach malarzy, o obrazach „Uliczka” i „Pracownia artysty”, uwagi ogólne o malarstwie Vermeera.

Jan BIAŁOSTOCKI, Warszawskie „Leonardiana”. „BHS” XIV, nr 3, 1952, str. 3—24, il. 17. — Omówienie zespołu obrazów z kręgu Leonarda, znajdujących się w Muzeum Narodowym w Warszawie.

W. T. DITIAKIN, Leonardo da Vinci. Warszawa 1952, str. 40, 3 nlb, il. nlb, Przetłumaczyła z rosyjskiego: H. Gliksztok, Wydawnictwo „Idysz Buch”. — Tekst w języku żydowskim.

Karol ESTREICHER, „Portret damy z łasicą” Leonarda da Vinci. Uwagi w związku z prześwietleniem obrazu. „BHS” XIV, nr 4, 1952, str. 3—13, il. 12. — Autor analizuje przekazy źródłowe i wyniki prześwietlenia promieniami Roentgena. Dochodzi do wniosku, że powstałe „przypuszczenie, że Leonardo obraz wykończony jeśli o twarz, rękę, łasicę, może i pewne szczegóły stroju chodzi — a niewykończony jeśli idzie o tło, lewą rękę, suknię — oddał do wykończenia jednemu z uczniów...”

K. ESTREICHER, Prześwietlenie portretu Cecylii Gallerani. „SPAU” LIII, 1952, str. 252—254.

J. L., „Przegl. Art.”, 1952, str. 12 — krótki życiorys Leonarda da Vinci.

Marek ROSTWOROWSKI, Leonarda da Vinci portret „Damy z gronostajem”. „Rozp. i Spraw.” rok 1952, Kraków, wyd. 1954, str. 7—30, il. 18. — Autor przeprowadza zestawienie portretu „Damy z gronostajem” z Muzeum Czartoryskich w Krakowie z poglądami estetycznymi Leonarda i stwierdza, że „związek obrazu krakowskiego ze świadomą i nieomal skodyfikowaną problematyką artystyczną Leonarda prowadzi do wniosku,

że jest on oryginalnym dziełem, zaś związek tego dzieła z kulturą plastyczną w. XV przemawia za datowaniem go na wczesny okres twórczości Leonarda, może na pierwsze lata jego pobytu w Mediolanie”.

Rudolf KOZŁOWSKI, Aneks [do pow. artykułu M. Rostworowskiego]. „Rozp. i Spraw.” 1952, wyd. 1954, str. 31—41, il. 19—28. — Autor uważa, że grunt w portrecie z Muzeum Czartoryskich świadczy o eksperymentatorskim warsztacie Leonarda. Informuje o znalezieniu na obrazie znaczka, który można odczytać jako sygnaturę z liter „L” i „V”. Autor stwierdza analogie tej sygnatury z pismem Leonarda. Porusza też zagadnienie retuszów występujących na obrazie krakowskim.

Juliusz STARZYŃSKI, Leonardo da Vinci. Artysta-uczonec-wynalazca. 1452—1952. „Przegl. Art.” 1952, nr 2, str. 3—11, il. nlb. — Krótka próba charakterystyki Leonarda.

Stanisław STASZEWSKI, Leonardo da Vinci. „Archit.” 1952, str. 141—144, il. nlb. — Krótkie uwagi o działalności Leonarda.

Antonina VALLENTIN, Leonardo da Vinci, Warszawa 1951, str. 475, il. nlb, „Książka i Wiedza”. Tłumaczył Stanisław Śiekielski. — Przedstawienie życia i działalności (nie tylko artystycznej) Leonarda na tle jego czasów.

SPROSTOWANIE

W dziale piśmiennictwa obcego (nr 1—2/56 str. 131) w sprawozdaniu z artykułu B. Gniadowskiego zaszła pomyłka, którą niniejszym prostujemy. Przedmiotem prac konserwatorskich był Kreml w Rostowie Jarosławskim a nie jak mylnie podano w Rostowie nad Donem.